

ЧАРЫШ ЧЕДИИШКИНИН БЫРАЗЫ, КИЖИЗИДИКЧИ КҮШ

1985 ч. октябрь № 10

ДЕМНИГДЕ ТҮҢНЕЛДИГ

СЭКП-нин XXVI съездинин, СЭКП ТК-нын оон да-разындагы Пленумнары-нын шийтирилери, СЭКП ТК-нын «Социалист чарышты» органиастаары сайырашайыштарынын, оон тундурларын ундуренини болгаш тилекчилери таянап-мактарынын прак-тиказын дутайында.

Доктаалы удурутла бол-дуртат, «Тилелге» со-вохоту дирекцияны, партко-му, келде Совет куусому болгаш профсоюз комитети ажыл-агыйнын бүгү адырла-рына социалист чарышты бедик деңгелге органиаста-тар, оон доштинге чедип алар талазы-биле элөөн ажылдарын кылган чоруткан. Чамдык сохоттарда ышкан, социалист чарышты түгүл профсоюзуну херээ кылдыр көөр хөөн мында чок. Чарыштын негеделерин ажал-дал кылдыр-ла, чарышты органиастаары-ла, тилекчилерин элдерин бол-гаш шапалык-маттарин-ла тускай комиссия ачылды дирекция, партком, келде Совет куусому болгаш профсоюз комитети көрүп турар-лар.

Совет кижини шылаар ша-была ажылдар, ажалдаан ша-была алыр, Ыччангаш ээзипти кылгаш, хейуу адыскаар улус баш турар. Очтүгүтү шыгырадып, үенин болгаш материалдык чарыштарын камнаалгаш, ажылдык бедик бүүрүчүлүгү болгаш шыныры дээш, куралдарын диле тывары болгаш бүрүн ажылдары дээш социалист чарышты дээштиг органиастаан тавары-лыкта болууну адыкы болгаш ажык-кочка болдар кижилер турбас. Күш-ажылды эргелеп башкаарынын деп-шигелер аркасы болуп бри-гада керезин болгаш мате-риалдык чарыштарын кон-трольдар чок системанын шийгээткен соода, «Тилелге» сохотууну ажалчыларын ажалда кызым-ла-да, ажал-даа алыр-ла, алдар-ады болгаш шапалык-маттарин-ла улааткан.

Сохотууну ажалчыларын пидиити оонадаларын — боттарынын хуна, айла бо-лгаш чылдык доозукчу чылдында курунеге сүт са-дар планын 105 хуу, эт са-дарын 120 хуу, тараа сады-рын 127 хуу куусеткен. А дук садыр талазы-биле план 80,7 хуу боттанган, ычча-лажок беш чыл планы ажык куусеткен. Куруне-ге тараа садыр планын ийн, харын-даа үш катар күте-диртер арка бар.

Өтүр районда «Торгалыг» сохотууну болгаш Тандыа Дуржулга станциянын дур-жулга-бүдүрүлге ажыл-аг-ыйна ажал-агыйларын СЭКП-нин ээлчеглиг съезди-нин төлөпиг уткуурине рес-публицанын келде ишче-лерин кыйгырган дөткөн. сохотууну коллективни ботта-рынын бар аргаларын болгаш куралдарын саяан кор-гаш, чыл көчүрүлгүн чедир 200 тонна сүт, 50 тонна этти болгаш 4,2 тонна тараа-ны ажалда ажык ду-жаарын хүлөткен. Парти-янын съездинде оларын күш-ажылчы белээ ол.

Сохот беш чыл планын хуусаалан эрте куусеткен. Курунеге сүт садыр план ок-тябрь бирде-ла 103,6 хуу, эт садыры—104 хуу, дукчу —102,9 хуу боттанган. Оон түнелгиле курунеге 1747,7

Республиканын ажылчы чону СЭКП ТК-нын апрель (1985 ч.) Пленумуну шийтирил-лерин амыдыралга боттандырар дээш со-циалист чарышты улам өөскүдүп, хей-аыттыг ажылдап турарлар. Олар СЭКП-нин ээлчеглиг съездинин төлөпиг уткуур та-лазы-биле өвүрде «Торгалыг» сохотууну болгаш Тандыа Дуржулга станциянын дуржулга-бүдүрүлге ажыл-агыйнын ажыл-ишчилеринин кыйгырын дөткөн.

○○○

Дүжүт ажалдаанын үе-зинде тараажиыларын соци-алист чарыштын тунесин чеди хонуктап ундур тур-рар. Хоочун тараажы, Күш-ажылчы Алар орденини үш-кү болгаш ийги чөргөсери-ни эдилекчи Доржу Саа-евич Дандарын удуруткан бот-орууга-чарыгалыг бри-гада социалист чарыш-ка ийн улаштыр тилекчи бо-ган. Бригадирге (чурукта) шийчир вымпелди сохотууну директору, ССРЭ-нин Дээш Советинин депутаты Вадим Оранболович Оюн тывыкан.

Шалнады тыппып турар хүн бригада кижигунери ажаар ужурут 4750 гектар кызыл-тастын 3120 гектарын ажаан алган турган. Оон гектар бүрүндөн 25 цент-нер дүжүт алынгаш азы ния-тиз-биле 5300 тонна тараа-ны бригада шаңче чүдүрүп чо-руткан.

○○○

турбастан. Камталал депти, ижер сүтү берип, чамдык ажылдарга ажал шагын хо-нукта дөрт шак чедир кызы-рып турар. Кысказы-биле че-гааларга, хандырылганын экизи ажылчыларда тургу-тунган. Чарыш киржикчиле-ринин ажылынын бедик бү-дүрүчүлүгү болгаш шынар-лыг болурунга бо хандырыл-галар дөрт хаммаарылгалы дээрн билдирер. Ону күш-ажылчы чедикшиктер бед-дыктап турар.

Сохотууну дирекцияны, партком болгаш профсоюз комитети эртем-техникалык чедикшиктерин, муракчы дуржулганын непередир, күш-ажылды эргелеп башка-арынын депшигелер арга-ларынын шийгээдир талазы-би-ле ажылдарын база демниг чорудуп келген. Бо беш чыл дуржулгана чер ажылынын зона системаны, хөрөнү ре-линишинге уаур техника, бригада керезин хөгжүлде-рини түзүшкү болгаш непер-тередиринге — чогадыкты түз-биле ажылдарында со-циалист чарыш улут сал-дарлыг болган. Демниг ажыл — түнелдиг.

Он бирги беш чылдын доозукчу чылдында Чедерини хөвү-ларынга дүжүт байлаан болган. Ыччангаш «Тилелгенин» тараажылары хей-аыттыг болгаш оман ажалдап турарлар. Сохотууну хөвү-трактор бригадалары, зернолар болгаш комбайнерлер, чөлөкчүлөр база шаң ажылчыларын аразында чарыш салгаш, өстүргөн дүжүтү бүрүн ажаап алыр, тараа-нын чидирин аразында дээш бүгү күжүн мөөнөзүннер. Ам комбайнерлер аразында сезон үлүүн куусеткен кижин чок. Чамдык комбайнерлер «Торгалыг» сохотууну болгаш Дуржулга станциянын кыйгырын дөткөн, сезон үлүүн ийн катал кууседирин хүлэзген ажалдап турарлар. Оларнын бирээзи — Алексей Дары-Суевич Оорман — сезона 500 тонна тараа бастырар үлүүн 900 тонна чедир берген. Ам оон (чурукта) комбайнында тоску беш-адыр көстүп келген.

Муракчылар көвүдээр, бүгү көргүзүлгөр экижил, сохотуу база муракчы ажал-агыйларын камнаа кирген. Он бирги беш чылдын баш-тайгы чылдында сохотуу Россия Федерациясынын социалист чарышты тилекчи болган. РСФСР-нин Министрлер Чөвүленини болгаш ВЛКСМ-тин шийчир Кызыл туугу чаалап алган. Оон соода Кур болгаш куруккан черлер-ин шийгээдир алганын чээрба чыл оон таварыштыр

лишкенин мынаар демгелээр чүтле ажаа эвес, а оон чарыш турар өөргүге база дээштиг.

Бо чылдын хойжулар, саян-чылар, чөлөкчүлөр, механиз-торлар — социалист чарыш-тын тилекчилери 12 кижин Москвада Улус ажал-агый-нын чедикшиктеринин дел-гелгенин чеккен, мал чема-нын белеткенге иделкейлиг киришкен Эвир-оол Ооржак-тын зерноу Ленинградка чо-раан, Халас пүткө-биле эс-кээр-ла чораян улус бар. Чижээлээр, шаң эргелекчин Седип Биче-оол Соци чеккен. Сохотууну «Чедер» курортта профхотууну база хөй муракчылар дымтанган.

Социалист чарыштын тил-лекчилеринин өг-бүлелеринге байыр чедирген болгаш өс-түргөн.

Белеткен мал чема, беш чылдын эргелде хөмчөл-биле делдиргө, дыка көвүдөн. Бо чылдын бешин 700 тонна сикенин 2000 тонна сикесту, 15 тонна витаминиз сикен-далганын болгаш 550 тонна сенажты пландан ажык бе-леткен. Бо бүгүчү чугаалаан турар, тараа култураларын-ны-ла, мал чемеринин-ла шынарнын бедик оона-лап демгелээр керек: ору-га, харын, оон кирер болгай. СЭКП ТК-нын Чингине се-кретары эш М. С. Горбачев эртен чайын Целиноградка болган партия-ажыл-агый активизин хураалына чогуу-на ийги орулганын дутайы —чүртүн инек бүрүзү чыл-да 3000 килограмм сүт бөөр-бола, оон чүү хире орул-галы болуруусту чугаалаан. Сохотууну ажал-ишчилери ийги көргүзүлгөр дөш тур-жуп турарлар.

«Тилелге» сохотуа нити-ни мадынын бажы база өөлдүлгө. Беш чылдын эге чылы-биле деңгелге, мыйыс-тыг бола мал ыччан турга-нында 9,6 хуу, хаан 3,6 хуу, шөөр мал 25,2 хуу, а чылгы мырмал 37 хуу өс-көн. Шөөр мал 5000 ажык баш, чылгы 300 хире баш немешкен. Манаа малдын сав талазы-биле көвүдөнни айтышкан, шынар талазы-биле экиженин оонаал дем-гелээр керек. 1981 чылда курунеге сат-кан мыйыстыг бола малдын бирөөзинин не ортумак деңи-зи 320 килограмм болган. Ол чамдык ажал-агыйларын-дан элөөн дөре көргүзүлгү-дүр. А бо чылдын эртен айла-рында саткан малдын орту-мак деңизи 375 килограмм чеккен. Моон ап көөргө, бир инектен не 55 килограмм эт артыкка алдын турар азы чыл инекти саткан бола, 1981 чылдагында 5,5 тонна эт хөй болур. Шөөр малдын ы-дыг немелде депизинин ы-дыг

ХАМЫК УЖУР-КАДРДА

«Келде ажыл-ишчилерин хуруну ажал-агыйларын оорулгалар туртуп турар. Бедик көргүзүлгөр-биле чүртү өөртүр алаар» деп, СЭКП ТК-нын апрель (1985 ч.) Пленуму айтылган. Бо ай-тышкынын амыдыралга боттандырылган улут роль-ду кадрлар ойнаар. Оларын тура-соруу, харысалаан бол-гаш билгит-мергелери бед-дик болгаш түдүм, ажал-иш бүдүргү болгаш шынарыг болур.

Кур-Чер келде Советинин деискээрине 2646 чурттак-чы санатканын турар. Олар-нын 1200 хиреи — күш-ажыл кылган шылар кижиле-р. Сохотууну бодууну ажалчыларын 500 ажык. Ок-тябрь бирини мөөнөзүндө алырла, сохотуа 118 комму-нист, 175 комсомолчу бар. Шүтүп механизаторлар 111, чөлөкчүлөр 80, хойжулар — 67, бола мал ажылында 58 кижин бар. Ажал-агыйнын кайы-даа адырында ажал-чылар болгаш тускай эртем-нигер чедир.

Сохотууну ажал-иштинге бодууну төлөпиг үлүүн кий-рип, социалист чарыштын хуруну оодурун өлөп кел-ген ажылчылар хөй. Олар-нын аразында чазактын ор-ден-хавыяларын болгаш хүндүлүг аттарын эдилеп чо-руурлар-даа бар. Манаа Со-циалист Күш-ажылдын Маалыры Василий Янчатты, Күш-ажылчы Алар ордени-нин ийги болгаш үшкү чедирлерин эдилекчи Доржу Дандарын, Ленин бо-гаш Октябрь Революция орден-биле шаптанган Вадим Ондаарын, Октябрь Революция болгаш Күш-ажылчы Кызыл Туу орден-нер алган Бад-Жоо Кызыл-оолду болгаш оон-даа эске-лерин алап болур.

Кандыг-даа ажал-ишти бү-дүрде кол айттыр кадр-лар-биле, кижин бүрүт-биле ажал болур. Салдыган со-рулганы боттандыры оон хаммааржыр. Сохотуа плав-ныг оонадаларын болгаш социалист хүлэзгелерин чедикшиктерин куусеттиниг турары ук ажылдын бедик кичөөгөйде турарын хере-кей турар. Сохотууну ди-рекцияны (директор В. О. Оюн), профсоюз комитети (директор О. Д. Сарылар), келде Совет куусому (ди-ректар А. Оюн), ВЛКСМ ко-митети (секретары Э. Д. Монгуш) парткомуну уду-рутталы-биле кадрлар-биле ажалды хүн бүрүнү кичээ-ринде тургускан. Бо айты-рында өгө коллективтерден эгелеш парткомга чедир чу-гаалажып, ажал хууаалдын хайгаарып, кадрларга дууаны көргүзүп, чедирлерин чейла-дып турар. Ыланга соци-алист чарыштын түнелги ундурлар муракчыларын болгаш хожууду турарлар-нын ажалын деңгел, мораль-дык болгаш материалдык дөткөмчени азы тораалды көргүзүр чамыга аларга. Социалист чарыштын тил-лекчилерин шапал турар, когарал чедиргелерге оон төлөттеринге чедир кем-челерин алап турар.

Сохотуу бүдүрүлгенин харысалагыч участоттарын-да коммунисттер быжыг-улаан, ыланга коллективтер удурутчуларында коммуни-стер ажалдап турар. Комму-

ЭКОНОМИКТИГ КӨРГҮЗҮГЛЕРИ

СЭКП-нин XXVI съездинден бээр сохотуа элөөн өскөргөлөр болган. Чи-жээлээр, сохоту 1981 чылда 1 миллион 296 муу рубль карылгалы болган, а 1984 чылда 1 миллион 061 муу рубль орулгалы болган. Күш-ажылдын бүдүрүчүлүгү эртен үеде 1,5 катал өскөн. Ыччангаш хамык ажал дел-деси экижөн деп база чугаалап болбас. Он дутайын даразында чургагалар көргүзүп турар (баштайгы Ажалчыларын чылда ортумак саны)

Бир ажалчыга оонаштыр бүдүргөн продукциянын өртөз (рубль)	485	501
Бүдүргөн тараа (тонна)	2936	4539
Бүдүргөн картофель (тонна)	4264	10988
Бүдүргөн сүт (тонна)	126	158
Бүдүргөн инек эдди (тонна)	879	1083
Бүдүргөн хаан эдди (тонна)	45	144
Бүдүргөн хой эдди (тонна)	15	22
Бүдүргөн дук (тонна)	161	202
Гектардан тараа (центнер)	46	54
Гектардан картофель (центнер)	2,9	11,8
Чүс инектен бызаа	42	52,6
Чүс хойдан ураган	76	79
Чүс беден куун	65	54
Бир төрөөн хавандан төл	78	78
Бир инектен сүт (килограмм)	5	9
Бир инектен сүт (килограмм)	1566	1913

ЦЕНТНЕР ПРОДУКЦИЯНЫН БОТ-ҮНЕЗИ (рубль, көпөскө)

Тараа	12-28	9-30
Картофель	23-02	16-45
Сиген	4-14	4-00
Силос	2-83	1-10
Сенаж	2-94	5-83
Сүт	45-69	57-53
Бола малдын немелде деңгел	483-52	236-92
Хаванын немелде деңгел	346-41	548-38
Шөөр малдын немелде деңгел	165-51	170-04
Дук	646-42	582-79

КУРУНЕГЕ САТКАНЫ (60 чылдын—октябрь бир-биле)

Эт (тонна)	312	380
Сүт (тонна)	744	1003
Дук (тонна)	24,4	24,0
Тараа (тонна)	—	5000

МАЛ САНЫ (60 чылдын—октябрь бир-биле)

Мыйыстыг бола мал	1425	1423
Оон иштине инек	538	612
Кыс малдын хууу	41,3	43
Хой	15589	18369
Оон иштине кыс хой	6563	7820
Кыс хойуну хууу	42,1	42,6
Хаан	393	650
Кыс хаан	2,9	173
Кыс хаванын хууу	5,9	329
Чылгы	296	371
Оон иштине белер	65	129
Кыс малдын хууу	22	35

